

LIIKENNEVALIOKUNNAN LAUSUNTO 23/2002 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen muuttamiseksi (kaksoisrunkoasetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 6 päivänä helmikuuta 2003 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen muuttamiseksi (kaksoisrunkoasetus) (U 81/2002 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että liikennevaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- hallitussihteeri Jaana Heikkinen, liikenne- ja viestintäministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Merenkululaitos
- VTT
- Fortum Oyj
- Suomen ympäristökeskus.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Ehdotus koskee yksirunkoisten öljysäiliöalusten käytöstä poiston nopeuttamista ja raskasöljyn kuljetuksen kieltämistä yksirunkoisilla öljysäiliöaluksilla. Ehdotuksen taustalla on öljysäiliöalus Prestigen uppoaminen marraskuussa 2002 Espanjan rannikolla ja siitä aiheutunut mitattava ympäristökatastrofi. Komission asetusehdotuksen tavoitteena on kieltää raskaiden öljylaatujen kuljettaminen yksirunkoisilla öljysäiliöaluksilla EU:n alueen satamista ja satamiin. Lisäksi tarkoituksena on nopeuttaa vuonna 2001 Kansainvälisessä merenkulkujärjestö IMOssa sovittua yksirunkoisten öljysäiliöalusten poistamisaikataulua, joka vahvistettiin yhteisön lainsäädäntöön kaksoisrunkoasetuksella vuonna 2002. Komission ehdotuksen mukaan yksirun-

koisten säiliöalusten rakenteeseen perustuvat nopeutetut lopulliset poistovuodet olisivat 2005 ja 2010 nykyisten vuosien 2007 ja 2015 sijasta.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä ympäristön kannalta vaarallisimpien raskaiden öljylaatujen kuljetuskieltoa yksirunkoisilla öljysäiliöaluksilla sekä kaksoisrunkovaatimuksen nopeutettua käyttöönottoa. Erityisesti Itämeren kannalta on tärkeää, että myös muut kuin EU:n jäsenvaltiot tulisivat uusien sääntöjen piiriin. Valtioneuvosto edistää yhteisön pyrkimyksiä saada EU:n haki- ja naapurimaat, erityisesti Venäjä, sitoutumaan raskaita öljylaatuja koskevaan yksirunkoisten öljysäiliöalusten kuljetuskieltoon. Yksirunkoisten säiliöalusten nopeutetusta käytöstä

poistamisesta tulisi sopia myös IMO:n puitteissa MARPOL 73/78 -yleissopimusta muuttamalla.

Jäävahvistetun öljynkuljetuskaluston rajallisuudesta johtuen tulisi valtioneuvoston mielestä huoltovarmuuden takaamiseksi myös EU:n kylmän ilmanalan maissa tutkia, voitaisiinko nykyisiä jäävahvistettuja kaksoispohjaisia öljysäiliöaluksia käyttää raskaiden öljylaatujen kuljetuksessa lyhyen siirtymäkauden aikana edellyttäen, ettei aluksen sivutankkeja täytetä öljyllä. Alukset olisivat näin käytännössä yhtä turvallisia kuin kaksoisrunkoiset öljysäiliöalukset.

Viitaten Suomenlahdella kuluvana talvena liikennöiviin öljysäiliöaluksiin valtioneuvosto kiinnittää lisäksi erityistä huomiota siihen, että kaksoisrunkovaatimuksen ohella EY-lainsäädäntö tulisi ulottaa kattamaan myös aluksen rakennetta ja koneistoa koskevat vaatimukset jääolosuhteissa (jääluokkamääräykset). Yhtenäisten jääluokkamääräysten aikaansaamista tulisi pyrkiä edistämään myös Itämeren merellisen ympäristön suojelukomission ja IMO:n puitteissa.

Suomella on esitykseen yleinen tarkasteluvaara.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtioneuvoston kirjelmästä ilmenevien perustelujen ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja toteaa, että ehdotettua asetusta on pidettävä Suomenlahden ja Itämeren öljyvahinkoriskien pienentämisen kannalta tarpeellisena ja ajankohtaisena lisääntyneiden öljynkuljetusten vuoksi.

Valiokunta pitää hyvänä, että merenkulun turvallisuuteen on jo pitempään kiinnitetty huomiota. Valitettavaa on, että joulukuussa 1999 sattuneen Erika-onnettomuuden ja marraskuussa 2002 sattuneen Prestige-onnettomuuden kaltaisia tapauksia ei ole voitu välttää. Nämä tapaukset korostavat entuudestaan öljyn ja muiden vaarallisten aineiden kuljetuksille asetettavien vaatimusten merkitystä, johon valiokunta on kiinnittänyt huomiota eri yhteyksissä (LiVL 7/2000 vp — U 30/2000 vp, ehdotus asetukseksi yksirunkoisiin öljysäiliöaluksiin sovellettavien kaksoisrunkoa tai vastaavaa rakennetta koskevien rakennevaatimusten nopeutetusta käyttöönotosta; LiVL 9/2001 vp — U 19/2001 vp, öljyrahastoasetus; LiVL 12/2002 vp — E 65/2002 vp, lisärahasto alusten öljyvahinkojen korvaamiseksi; LiVL 22/2002 vp — MINS 6/2002 vp, ministeriön selvitys öljyntorjuntavalmiuksista Suomenlahdella ja Itämerellä). Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kyseisissä lausunnoissa esitetyt kannat ovat edelleen ajankohtaiset.

Valiokunta toistaa edellisessä lausunnossaan (LiVL 22/2002 vp) öljyntorjuntavalmiuksista ja turvallisista öljykuljetuksista esittämänsä yhteenvetomaisen seuraavan kannanoton: "Yhteenvetona valiokunta painottaa öljyntorjuntavalmiuksien osalta riittävän ja sijainniltaan oikeanlaisen öljyntorjuntakapasiteetin sekä riittävän hätähinauskapasiteetin merkitystä. Ennaltaehkäisevänä näkökohtana valiokunta korostaa sekä varustamoiden että öljynviejä- ja öljyntuojamaiden vastuuta öljykuljetusten asianmukaisuudesta, mikä edellyttää kuljetusten toteuttamista jäävahvistetuilla jääluokkavaatimukset täyttävillä kaksoisrunkoisilla aluksilla. Tämän lisäksi valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus jatkaa sekä monenkeskisiä että kahdenvälisiä ponnisteluja kansainvälisen turvallisista öljykuljetuksista säätelevän säännösten luomiseksi ja erityisesti Itämeren ja ainakin Suomenlahden julistamiseksi erityisen herkäksi merialueeksi." Valiokunnan käsityksen mukaan kansainvälisten määräysten muuttaminen voisi perustua kansainvälisen merenkulkujärjestö IMO:n suosittamaan Formal Safety Assessment -tarkasteluun. Kyseinen menetelmä perustuu onnettomuusriskien arviointiin ja kustannus-hyötyanalyyysiin suotuisimpien riskienhallintakeinojen löytämiseksi.

Asiantuntijakuulemisessa on todettu, että nyt käsitellyssä olevaan asetukseen tehdyt tärkeim-

mät muutosehdotukset koskevat ensinnäkin säännöstä siitä, että raskasöljyä voidaan kuljettaa ainoastaan kaksoisrungolla varustetuilla säiliöaluksilla, ja tämän lisäksi yksirunkoisten alusten käytöstä poistamista koskevan aikataulun kiristämistä sekä kolmanneksi erityistä säiliöalusten tarkastusjärjestelmää, jolla arvioidaan yli 15 vuoden ikäisten yksirunkoisten säiliöalusten rakenteiden kunto. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitääkin muutosehdotuksia kannatettavina.

Valiokunta kiinnittää tyytyväisyydellä huomiota siihen, että pääministeri on 6 päivänä helmikuuta 2003 pidetyllä kyselytunnilla katsonut, että on paikallaan, että aikatauluja tiivistetään EU:n puitteissa siten kuin EU:ssa nyt on ehdotettu sekä että EU ajaa aikataulujen tiukentamista IMOn puitteissa. Pääministeri on edelleen pitänyt tarpeellisena ottaa huomioon Itämerellä talvisin vallitsevat erityisolosuhteet. Valiokunta pitää tärkeänä pääministerin kannanottoa, jonka mukaan Suomi tekee omat ehdotuksensa, että niihin säännöksiin ja asetuksiin, joilla säädelään nimenomaan öljynkuljetuslaivojen kelpoisuutta lisätään jääolosuhteita koskevat erityiset vaatimukset. Näitä noudatettaisiin Euroopan unionin omissa satamissa. Tämän lisäksi hän on katsonut, että Suomi tulee keskustelemaan siitä, miten on meneteltävä kansainvälisillä vesillä ja muiden maiden satamista tulevien alusten kanssa. Tiivistä yhteistyötä EU:n ja Venäjän välillä pääministeri on pitänyt parhaana vaihtoehtona. Valiokunta toteaa pitävänsä yllä mainittuja toimenpiteitä oikeansuuntaisina ja hyvänä askeleena kohti turvallisempia merenkulun säännöksiä.

Vaikka valiokunta pitää IMOa ensisijaisena päättävänä elimenä, se katsoo kuitenkin, että saattamalla kaksoisrunkoasetus nopeammin voimaan ensin Euroopan unionissa kansainvälistäkin vaatimustasoa voitaisiin nostaa. Valiokunta on jo lausunnossaan LiVL 7/2000 vp katsonut, että kaksoisrunkovaatimuksen nopeutetussa käyttöönotossa tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota myös alusten kuntoon eikä pitää alusten ikää ainoana kriteerinä.

Itämeren ja Suomenlahden merenkulun osalta valiokunta kiinnittää vakavaa huomiota myös alusten jääluokituksiin merkittävänä turvallisuustekijänä. Valiokunta katsookin, että kaksoisrunkovaatimuksen ohella yhteisölainsäädäntöön tulisi saada maininta siitä, että talvisaikaan jääolosuhteissa liikkuvat öljysäiliöalukset tulee riittävästi vahvistaa jäissä liikkumista varten. Tätä varten tulee luoda yhtenäiset jääluokassäännöt ja säännöt niistä jääolosuhteista, joissa määrättyjä jääluokkia edellytetään. Suomenlahden alueella tulee myös talvimerenkulussa pyrkiä parempaan kansainväliseen yhteistyöhön jäänmurron suhteen.

Asiantuntijakuulemisessa esitettyjen lausuntojen johdosta valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että jäävahvistetun öljynkuljetuskaluston rajallisuudesta johtuen tutkitaan huoltovarmuuden takaamiseksi myös, voitaisiinko nykyisiä jäävahvistettuja kaksoispohjaisia säiliöaluksia tarvittaessa käyttää raskaiden öljylaatujen kuljetuksessa lyhyen siirtymäkauden aikana edellyttäen, että aluksen sivutankkeja ei täytetä öljyllä.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös Prestige-onnettomuuteen ja toteaa, että se olisi saattanut olla vältettävissä, jos alukselle olisi tarjottu hätäsatamaa. Kansainvälisessä merioikeudessa tällaista velvoitetta ei kuitenkaan ole. Viimeaikaiset öljynkuljetukset vaikeissa jääolosuhteissa Suomenlahdella ovat osoittaneet, että rannikkovaltion mahdollisuudet vaikuttaa oikeudellisia keinoja käyttäen kansainvälisillä vesillä liikennöiviin aluksiin ovat pienet, vaikka se onnettomuuden sattuessa saattaa olla pahiten vahingoista kärsivä. Valiokunta katsoo, että hallituksen tulee kansainvälisissä järjestöissä kiinnittää huomiota myös siihen, että kansainvälistä merioikeutta ja merenkulun perinteisiä oikeuksia, kuten esimerkiksi merten vapautta, tulee tarkastella laajemminkin merenkulun muuttuneiden olosuhteiden valossa. Merenkulun kapasiteetin kasvun myötä myös mahdollisten vahinkojen vakavuus on lisääntynyt merkittävästi.

Lausunto

Lausuntonaan liikennevaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 12 päivänä helmikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Erkki Pulliainen /vihr	Raimo Mähönen /sd
vpj.	Annika Lapintie /vas	Tero Mölsä /kesk
jäs.	Klaus Bremer /r	Markku Rossi /kesk
	Jyri Häkämies /kok	Ismo Seivästö /kd
	Saara Karhu /sd	Harry Wallin /sd
	Marjukka Karttunen /kok	Lasse Virén /kok
	Risto Kuisma /sd	Raimo Vistbacka /ps.
	Eero Lämsä /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.